

УДК 94(497.13)"1939/1941"

DOI 10.31.65/2520-6966-2019-12i-97-99

О. П. Моціяка

фахівчиня Центру гуманітарної співпраці з діаспорою при Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя

Переддень та початок Другої світової війни для Хорватії (1939–1941)

У статті вперше в українській історіографії поглиблено аналізується внутрішня та геополітична ситуація в хорватських землях напередодні та в перший період Другої світової війни (1939–1941). Велику увагу приділено планам Німеччини (Третього Рейху) та Італії щодо долі Югославії, до складу якої входили ці території. Проаналізовано обставини утворення Бановини Хорватія (1939) та Незалежної Держави Хорватія (1941) на тлі політичних подій як внутрішнього, так і зовнішнього характеру.

Ключові слова: Друга світова війна, Бановина Хорватія, "Угода Цветкович-Мачек", Анте Павелич, усташі, Скупщина, Троїстий блок, Незалежна Держава Хорватія.

Хорватія є на сьогодні, на жаль, ще мало дослідженою в українській науці. Особливий інтерес становить ХХ ст., а особливо міжвоєнні роки та Друга світова війна, що були поворотними на шляху відновлення хорватської державності. У вітчизняній історіографії ця проблема ще не була предметом спеціального вивчення. Деяко кращою є ситуація в російській історіографії, хоча у праці В. І. Фрейдзона [11], один із розділів якої присвячений історії міжвоєнної Югославії, її політичне життя охарактеризовано недостатньо повно. У хорватській історіографії цій науковій проблемі приділено найбільше уваги. Прикладом може слугувати робота Р. Хорвата [13] з детальним аналізом не лише політичного, а й культурного та соціального становища в Хорватії у 1939–1941 рр. Наша стаття є першою спробою в українській історіографії створити спеціальну розвідку про особливості суспільно-політичної ситуації, що склалася в Хорватії напередодні Другої світової війни, через призму ролі "Споразуму Мачека-Цветковича" в наростанні етнічної напруженості в Югославії в 1939–1941 рр.

Напередодні скликання нової скупщини у Белграді в 1939 р. її новообрані хорватські депутати зібралися в Загребі як "хорватське

національне представництво" і під орудою лідера опозиції В. Мачека урочисто проголосили недійсними зобов'язання, схвалені або нав'язані будь-яким органом, не уповноваженим хорватською нацією [9, с. 316]. Навколо ХСП (Хорватська селянська партія) об'єднався практично весь хорватський народ. Мачек доводив Павлу, регенту Югославії, що без зміни влади політичної кризи не уникнути. Останній мав намір нарешті вирішити "хорватське питання" в умовах світової війни, що наближалася. Аби отримати підтримку хорватів, необхідно було діяти якнайшвидше [11, с. 253]. У квітні 1939 р. князь Павло розпочав сербо-хорватські перемовини. Він довго сумнівався, оскільки вважав, що національний та державний унітаризм недопустимі, але поїздка до Лондона змінила його думку [11, с. 59].

Переговори нового прем'єра Д. Цветковича і В. Мачека завершилися якраз напередодні Другої світової війни – 26 серпня 1939 р. угодою ("Споразумом") між урядом, з одного боку, і Селянсько-демократичною коаліцією, з іншого. Угода передбачала утворення нового уряду, що повинен був утілити в життя рішення про створення Хорватської бановини і зробити все необхідне для переустрою держави. До нової бановини мали увійти попередні Савська і Приморська бановини, а також низка сусідніх повітів, де переважало хорватське населення. Виконавчу владу повинен був здійснювати бан, який призначався королем і який був відповідальним перед королем та Хорватським сабором (парламентом), котрі спільно мали представляти законодавчу владу в бановині [13, с. 608–612].

"Споразум" та підписаний раніше конкордат з Ватиканом стали частиною зусиль князя Павла об'єднати свій народ перед явною загрозою з боку сусідів, які мали територіальні претензії до Югославії. Гітлерівська анексія Австрії і окупація Чехословаччини, услід за якими у квітні 1941 р. сталося вторгнення Італії в Албанію, призвели до того, що Югославія могла опинитися наступною в цьому сумному списку. Даючи Хорватії автономію під орудою поміркованої Селянської партії, князь Павло сподівався тим самим усунути загрозу терору усташів, які користувалися підтримкою Італії, Німеччини, Угорщини і Болгарії [10, с. 147].

Текст "Угоди Цветкович-Мачек" (чи "Споразум") був опублікований 26 серпня 1939 р., тобто за 5 днів до початку Другої світової війни. Хорвати увійшли до складу нового уряду в Белграді і відразу ж було опубліковано й "Закон про Бановину Хорватії" [12, с. 254]. Усе це означало кінець "югославізму" та унітаризму. Після угоди 1868 р. (автономії Хорватії в Угорському королівстві в рамках дуалістичної Австро-Угорщини) створення Бановини стало значною подією в

устрої Хорватії, якщо не рахувати 1918 р. Проте компетенція Бановини 1939 р. була значно ширшою, ніж Хорватії і Славонії в 1868 р. Першим баном Хорватії став Іван Шубашич.

На думку історика І. Голдштейна, Мачек досяг своєї мети стосовно досягнення хорватської автономії всередині Югославії, хоча і не вважав прийняте рішення остаточним. Проте це "в деяких аспектах реалістичне і гарне рішення було запізнимим [...] Внутрішні суперечності і зовнішньополітичний тиск були занадто сильними, щоб їм могли протистояти навіть мудрі політичні рішення". До того ж навіть у лавах Хорватської селянської партії багато хто вважав, що Мачек продешевив. На правому націоналістичному фланзі серед майбутніх усташів його взагалі вважали зрадником, оскільки вирішення хорватського питання бачили тільки у відокремленні Хорватії від Югославії [6, с. 39].

Після "Споразуму" політика Італії стосовно Югославії стала відвертою. Муссоліні залишалося тільки розіграти "карту Павелича" (лідера нового націоналістичного хорватського руху – усташів). Унаслідок цього в Італії знову стали проводити військові навчання загонами усташів. Було розгорнуто широку пропагандистську компанію. У Римі й Відні стали виходити аналогічні газети [8, с. 26]. Тим часом німецькі війська та Червона Армія захопили Польщу. Франція і Велика Британія оголосили війну Німеччині. Друга світова війна розпочалася.

Активність усташів на території Італії, підтримувана особисто Муссоліні, ставала гарячковою. Рух об'єднував усіх хорватів, які були в Італії. Було створено військо "Усташська воїниця" і загалом посилено військову підготовку. У самій Хорватії колишні вигнанці, які тепер після "Споразуму" повернулися додому завдяки амністії 1937 р., розпочали активну діяльність з поширення усташської ідеології. Католицька церква надавала їм дієву підтримку, зокрема, активними агітаторами за приєднання до руху були францисканські гімназії в Широці Брег (біля Загреба) і Травнику (Боснія і Герцеговина), а також теологічний факультет загребського капітулу (тобто семінарії для майбутніх священників) [8, с. 26–27].

У день проголошення "Споразуму" Скупщину Югославії розпустили – попередньо до можливо демократичного вибору до цієї палати, так само, як і до сабору Хорватії. Але ці вибори так ніколи й не відбулися, також не було технічної, конституційної проблеми, яку Хорватія, здатна брати віднині участь у центрально-урядовому законодавчому органі, могла б коли-небудь вирішити [9, с. 321]. Стосовно ситуації, що тоді склалася в Югославії, дотепно висловився Дж. Ротшильд: "Отже, коли жорстока криза вразила міжвоєнну

Югославію навесні 1941 року, "Споразуму" з його супроводжуваними інституційними врегулюваннями все ще бракувало моральної легітимності у вигляді переконливого суспільного схвалення, і режим досі виглядав як "приватна власність" зграї посвячених і маніпуляторів. Та "згряя" не переймалася тим, щоб запроваджувати соціально-економічні та політичні реформи, що очікували після "Споразуму". Війна в Європі, що мала слугувати поштовхом до запізнілого впровадження таких реформ, натомість перетворилася на вибачення за їхній непристойний похорон" [9, с. 321].

З початку Другої світової війни уряд Югославії неодноразово заявляв про свій нейтралітет і наміри підтримувати дружні стосунки як з Німеччиною і Італією, з одного боку, та Францією і Великою Британією, з іншого боку. Разом з тим у планах цих держав Югославія посідала не останнє місце. Так, зокрема, французька дипломатія наприкінці 1940 і початку 1941 р. розгорнула в Белграді активну діяльність. Генеральні штаби Франції і Югославії обмінялися військовими місіями. Франція і Велика Британія прагнули перетягнути Югославію на свій бік у війні, яка розширювалася. Німеччина також активізувала свою діяльність у Югославії через "п'яту колону". Крім того, німецька розвідка створила значну шпигунську організацію "Юпітер" і мала своїх агентів серед югославських політичних діячів, чиновників та офіцерів [4, с. 177].

У перші дні січня 1940 р., тоді як Італія зберігала позицію невтручання в конфлікт англо-французів і гітлерівської Німеччини, Муссоліні наказав своєму міністру іноземних справ Г. Чіано прискорити темпи планування поділу югославської держави. 21 січня 1940 р. Г. Чіано зустрівся у Римі з емісаром В. Мачека маркізом ді Бомбеллесом. У своєму "Щоденнику" Чіано занотував: "Бомбеллес говорить, що у Загребі ситуація стрімко погіршується, де все більше ненавидять контроль з боку сербів і він стає все менш ефективним, і що в найближчі терміни все буде готовим до повстання. Він пропонує мені зустрітися з Павеличем, я цього не підтверджую, але й не виключаю. Наш можливий напрямок дій повинен бути наступним: повстання, захоплення Загреба, прибуття Павелича, пропозиція Італії втрутитися, створення Хорватської держави, пропозиція корони королю Італії" [8, с. 27]. Наступного дня Г. Чіано у своєму "Щоденнику" повернувся до цього питання: "Муссоліні згоден з доцільністю моєї зустрічі з Павеличем, що відбудеться вдома, завтра [...] У загальних рисах хорватське питання, здається, наближається до вирішення" [8, с. 27–28].

Крім того, 10 травня 1940 р. відбулася ще одна зустріч Чіано з Павеличем, що італійський політик резюмував наступним чином:

"Хорватська ситуація визріла, і якщо з нашого боку будуть значні затримки, чимало симпатій перейде на бік Німеччини. Тепер я підготую документ, у якому будуть вказані реальне розташування революційних сил і найнагальніші потреби. Потім ми перейдемо до виконавчої частини. Я не встановив жодного терміну, більше того, я порадив уникати передчасного спалаху" [8, с. 28].

10 червня Італія оголосила війну Франції (після капітуляції Франції перед Німеччиною) та Великій Британії. Муссоліні прагнув діяти якомога швидше й на югославському напрямку, проте Німеччина заперечила проти цього. 17 серпня в Рим із Берліна надійшло категоричне veto на реалізацію плану Павеліча-Муссоліні стосовно Хорватії. 23 серпня А. Гітлер висловився у зв'язку з цим так: "Балкани повинні залишатися нестійкими", що відображало основний принцип балканської політики Німеччини аж до приєднання країн Південно-Східної Європи до Троїстого пакту агресорів (Німеччини, Італії, Японії): за відмови від добровільного приєднання до пакту ці держави зіткнулися б з небезпекою окупації німецькими й італійськими військами [2, с. 23]. Справа була в тому, що на той момент Гітлер не планував залучати до конфлікту зону Дунаю і Балкан. У Г. Чіано у щоденнику з'явився такий запис: "Це повна зупинка по всій лінії". Муссоліні довелося підкоритися диктату Берліна: наприкінці вересня 1940 р. він віддав розпорядження про демобілізацію італійської армії, зібраної у районі Венето і готової розпочати вторгнення до Югославії [8, с. 29]. Разом з тим 28 жовтня Італія оголосила війну Греції і, таким чином, війна підійшла до кордонів Югославії.

Цікавий запис є у щоденнику німецького генерала Ф. Гальдера від 29 жовтня 1940 р.: "У Югославії простежується загострення суперечностей. Імовірно, існує небезпека путчу з боку сербського генералітету з метою зведення на престол молодого короля і обмеження впливу хорватів" [7, с. 19]. Це засвідчує, на наш погляд, побоювання з боку сербів до бурхливої діяльності усташів та інших прихильників незалежності Хорватії та особливого інтересу до Югославії, який виявляла Італія. Тому ідея перевороту в Белграді та скасування "Споразуму" була за таких обставин цілком логічною.

"Споразум" 1939 р. посилив у Югославії міжнаціональні суперечності та сепаратистські тенденції. Так, у Словенії виникла Словенська селянсько-робітничка партія, яка ставила завдання добитися таких же прав, що отримали хорвати. Разом з тим проти "Споразуму" виступили великосербські шовіністи, які уgliedили в цьому ущемлення своїх інтересів. Вони групувалися навколо Сербського клубу і розгорнули компанію на "захист сербства", вимагаючи надання

Сербії автономних прав. Це угруповання, киваючи на надання Хорватській бановині автономних прав, стверджували, що економічна єдність Югославії є порушеною й це призвело до погіршення економічної ситуації в країні. У свою чергу, лідери усташської еміграції на чолі з С. Кватерником (А. Павеліч залишався в Італії), які повернулися в Хорватію, розгорнули широку націоналістичну й сепаратистську пропаганду. Вони заявляли, що тільки створення "незалежної хорватської держави" зможе покращити становище хорватського народу [4, с. 172]. Ускладнення внутрішньополітичного становища в Югославії та тиск великих держав на неї спричинили катастрофічну розв'язку навесні 1941 р.

Балансування Югославії між Францією і Великою Британією, з одного боку, і з Німеччиною та Італією, з іншого боку, врешті-решт призвело до того, що уряд Цветковича-Мачека схилився на бік тих, від кого була реальна загроза цілісності Югославії. 25 березня 1941 р. в Берліні було підписано договір про приєднання Югославії до фашистського блоку, до якого раніше вже приєдналися її сусіди – Угорщина, Румунія, Болгарія, а також Словаччина. Договір давав гарантії з боку Німеччини не порушувати югославський суверенітет. Проте вже в ніч на 27 березня в Белграді стався державний переворот. Група офіцерів на чолі з генералом Д. Сімовичем усунула уряд Цветковича, відсторонила принца-регента Павла та звела на престол юного короля Петра. Тоді як у Белграді переворот вітали несамовитими вигуками: "Bolje rat nego Pakt" ("Краще мир, ніж пакт"), "Bolje grob nego rob" ("Краще могила, ніж рабство"), "Nema rata bez Srba" ("Немає війни без серба"), натовпи у Люблянці й особливо у Загребі обурювалися, що серби однобічно прирекли цілу країну до дуже високого – практично безперечного – ризику війни. В. Мачек повернувся на посаду віце-прем'єра 4 квітня тільки після того, як отримав чітке запевнення, що новий уряд буде шанувати "Споразум" і мусить докладати зусиль, щоб заспокоїти Рейх [9, с. 324–325].

Увечері 3 квітня Д. Сімович звернувся до посла СРСР у Белграді В. З. Лебєдєва з проханням "передати Молотову і Сталіну, що тепер Югославії необхідна термінова моральна допомога у вигляді сильного демаршу СРСР у Берліні, щоб зупинити німецьку інтервенцію чи хоча б дати Югославії час завершити мобілізацію" [3, с. 12–13]. Услід за тим було підписано вже непотрібний договір про дружбу і ненапад між СРСР і Югославією, оскільки це сталося 6 квітня, коли цього дня розпочалося вторгнення військ Німеччини і Італії в Югославію. Проте Сталін наполіг, щоб датою в документі було 5 квітня, аби не дратувати свого союзника Гітлера [8, с. 31–32].

У вторгненні в Югославію взяли участь 34 німецьких, 44 італійських і 4 угорських дивізії. Белград зазнав масованого бомбардування з повітря. 6 квітня А. Павелич через мікрофони "Радіо Велебіт" з Італії звернувся до хорватів з довгою промовою, в якій закликав співвітчизників, які служили в югославській армії, повернути зброю проти сербів і приєднатися до армій вторгнення [8, с. 33]. Крім того, між 27 березня і вторгненням 6 квітня до Югославії німецький МЗС через своїх представників Е. Веєземайєра і В. Маллетке спробував налагодити зв'язок із хорватською опозицією, сподіваючись використати сербо-хорватський антагонізм у своїх цілях. В. Мачек, лідер єдиної справді масової хорватської партії (яка до того ж мала і воєнізоване формування – Хорватську селянську і цивільну самооборону), був фігурою більш привабливою для німців, ніж прихильники А. Павелича, якого вони підозрювали у проіталійській орієнтації. Проте Мачек відмовився від співробітництва з німцями і увійшов, як вже згадувалося, до уряду генерала Сімовича. Тому Німеччині довелося тепер робити ставку на усташів. Їм вдалося встановити з ними зв'язок і, зокрема, зі С. Кватерником, який фактично керував усташським рухом у Хорватії в ці місяці [1, с. 131].

10 квітня 1941 р., за годину до вступу військ вермахту до Загребу, С. Кватерник у своєму виступі, переданому загребським радіо, оголосив про створення Незалежної Держави Хорватія на чолі з усташським поглавником (вождем) А. Павеличем та призначив себе військовим міністром і головнокомандувачем ще неіснуючої армії новопроголошеної держави. В. Мачек, також по радіо, закликав хорватський народ підкоритися новій владі і співробітничати з нею, проте сам від співробітництва ухилився [1, с. 132].

14 квітня югославське верховне командування віддало наказ про припинення збройного опору. Уряд та король Петро II покинули країну. 17 квітня в Сараєво начальник штабу генерал Калафатович і міністр закордонних справ Цінцар-Маркович підписали так звані "рішення про перемир'я і припинення військових дій між збройними силами Німеччини і Югославії" [5, с. 73]. Це була капітуляція.

Таким чином, укладення в серпні 1939 р. "Споразуму" й утворення Бановини Хорватія створили новий клубок суперечностей всередині Югославії між сербами і хорватами. Перенесення майже відкритої діяльності усташів на територію Хорватії, активна пропаганда націоналістичних ідей посилили тяжіння хорватів до повного суверенітету. Хитання Югославії на міжнародній арені між основними гравцями спричинило державний переворот і неминуче наступне вторгнення Німеччини та її союзників. Югославія була окупована і як єдина держава зникла з карти Європи.

Література

1. Беляков С. С. Усташи: между фашизмом и этническим национализмом. Екатеринбург: Издательство НОУВПО Гуманитарный университет, 2009. 320 с.
2. Буханов В. А. "Имперская крепость Белград". Германские планы колонизации Юго-Восточной Европы (1939–1941). *Советское славяноведение*. 1989. № 1. С. 20–31.
3. Волков В. К. Советско-югославские отношения в начальный период Второй мировой войны в контексте мировых событий (1939–1941 гг.). *Советское славяноведение*. 1990. № 6. С. 3–17.
4. История Югославии / под ред. Л. Б. Валева, Г. М. Славина, И. И. Удальцова: в 2 т. Москва: Издательство Академии наук СССР, 1963. Т. 2. 431 с.
5. История южных и западных славян: в 2 т. / под ред. Г. Ф. Матвеева и З. С. Ненашевой. 2-е изд. Москва: Изд-во МГУ, 2001. Т. 2: Новейшее время. 272 с.
6. Никифоров К. В. Сербия на Балканах. XX век. Москва: Индрик, 2012. 176 с.
7. Плужников Д. А. Неизбежность "Апрельской катастрофы" для Югославии. *Вестник МГОУ. Серия "История и политические науки"*. 2013. № 2. С. 16–20.
8. Ривели М. А. Архиепископ геноцида. Монсеньор Степинац, Ватикан и усташская диктатура в Хорватии 1941–1945. Москва, 2011. 224 с.
9. Ротшильд Дж. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. Київ: Мегатайп, 2001. 496 с.
10. Узст Р. Иосип Броз Тито: власть силы. Смоленск: Русич, 1998. 512 с.
11. Фрейдзон В. И. История Хорватии. Краткий очерк с древнейших времён до образования республики (1991 г.). Санкт-Петербург: Алетейя, 2001. 318 с.
12. Фрейдзон В. И. Основные тенденции межвоенной историографии югославизма, 1918–1941 годы. *Славяноведение*. 1997. № 6. С. 58–66.
13. Horvat Rudolf. Hrvatska na mučilištu. Zagreb: Školska knjiga, 1992. 648 s.

References

1. Bjeļjakov, S. S. [2009]. Ustashi : mezhdu fashizmom i etnicheskim natsionalizmom [The Ustashes: between fascism and ethnic nationalism]. Jekaterinburg: Izdatel'stvo NOUVPO Gumanitarnii universitet. [In Russian]. Bukhanov, V. A. "Imperskaja krepostj Belgrad". Germanskie plany kolonizacii Yugo-Vostochnoj Evropy (1939–1941) ["The Imperial Fortress of Belgrade". German plans for the colonization of Southeast Europe (1939–1941)]. *Sovetskoje slavjanovedenje – The Soviet Slavic studies*. (1) 1989. 20–31. [In Russian].
2. Volkov, V. K. Sovjetski-jugoslavskie otnoshenija v nachaljnij period Vtoroj mirovoj vojny v kontekste mirovih sobitij (1939–1941 gg.) [Soviet-Yugoslav relations in the initial period of the Second World War in the context of the world events (1939–1941)]. *Sovetskoje slavjanovedenje – The Soviet Slavic studies*. (6) 1990. 3–17. [In Russian].

3. [1963]. Istorija Jugoslavii. / Pod red. L. B. Valjeeva, G. M. Slavina, I. I. Udaltsova [The history of Yugoslavia]. Vol. 2. Moscow: Izdatel'stvo Akademii nauk SSSR. [In Russian].
4. Matveeva G. F., Nenashevoj Z. S., (Eds) (2001). Istorija yuzhnikh i zapadnikh slavjan [The history of the southern and western Slavs]. Vol. 2. Novejshee vremja [Vol. 2. Newest times]. / Pod red. 2-e izd. Moscow: Izd-vo MGU.
5. Nikiforov, K. V. (2012). Serbija na Balkanah. XX vek [Serbia in the Balkans. XX century]. Moscow : "Indrik". [In Russian].
6. Pluzhnikov, D. A. Neizbezhnost "Aprel'skoj katastrofi" dlja Jugoslavii [The inevitability of the "April Disaster" for Yugoslavia]. *Vjestnik MGOU. Serija "Istorija i politicheskiye nauki" – Bulletin of MGOU. Series "History and Political Science"*. (2) 2013. 16–20. [In Russian].
7. Riveli, M. A. (2011). *Arkhijepiskop genocida. Monsenior Stepinac, Vatikan i ustashtskaja diktatura v Khorvatii 1941–1945* [The archbishop of genocide. Monsignor Stepinac, Vatican and Ustas dictatorship in Croatia in 1941–1945]. Moscow. [In Russian].
8. Rotshild, Dzh. (2001). Shidno-Tsentralna Jevropa mizh dvoma svitovimy vijnamy [East Central Europe between the two world wars]. Kyiv: Megatajp. [in Ukrainian]
9. Uest, R. (1998). Iosip Broz Tito: vlast sily [Josip Broz Tito: The Power of Strength]. Smolensk: Rusich. [In Russian]. [In Russian].
10. Freidzon, V. I. (2001). Istorija Khorvatii. Kratkii ocherk s drevneishih vremen do obrazovanija respubliki (1991 g.) [The history of Croatia. A brief outline from ancient times to the formation of the republic (1991)]. Sank-Peterburg: Aleteija. [In Russian].
11. Freidzon, V. I. (1997) Osnovnije tendencii mezhojnoj istoriografii jugoslavizma, 1918–1941 gody [The main trends of the interwar historiography of Yugoslavism, 1918–1941]. *Slavjanovedenje – Slavic studies*. (6) 1997. 58–66. [In Russian].
12. Horvat, R. [1992]. Hrvatska na mučilištu [Croatia in torture]. Zagreb: Školska knjiga.

O. P. Motsiaka

Specialist of the Center for Humanitarian Cooperation with the Diaspora at NSU them. M. Gogol

The eve and the beginning of Second World War for Croatia (1939–1941)

For the first time in Ukrainian historiography, the article analyzes the internal and geopolitical situation in Croatian lands before and during the first period of Second World War (1939–1941). The period from the signing of the "Cvetkovic-Macek Agreement" to the formation of the Independent State of Croatia is chronologically covered. Much attention was paid to the plans of Germany (the Third Reich) and Italy for the fate of Yugoslavia, which included these territories. Germany intensified its activities in Yugoslavia through the "fifth column". France and the United Kingdom also sought to drag Yugoslavia to their side in the expanding war. The Croatian nationalists Ustashes supported by these countries launched activities in the Balkans. Besides, the military exercises began in Italy. A broad outreach campaign has been

launched. The movement united all Croats who were in Italy. The similar newspapers were published in Rome and Vienna. The circumstances of the formation of Croatia's Banovina (1939) and the Independent State of Croatia (1941) are analyzed on the background of the political events both internal and external. In the first case, the Croats became part of the new government in Belgrade and the "The Law of Banovina Croatia" was published immediately. All this meant the end of "Yugoslavism" and Unitarianism. On the second, on April 10, 1941, an hour before the arrival of the Wehrmacht troops in Zagreb, Slavko Kvaternik in his speech transmitted to Zagreb radio announced the creation of the Independent State of Croatia, headed by the Ustasha head (leader) Ante Pavelic. Yugoslavia was occupied as one state and disappeared from the map of Europe.

Key words: Second World War, Crochet Croatia, "Cvetkovic-Macek Agreement", Ante Pavelich, the Ustashes, Skupshchina, the Triple block, Independent State of Croatia.